

Festen för ljuset på årets mörkaste tid

Berättelse

Varje år den 13 december firar många i Sverige Lucia. Datumet ligger mitt i den mörkaste tiden på året, då solen går upp sent och försvinner tidigt. Just därför handlar Lucia om ljus i vintermörkret. Mitt i den långa decembermörkret tänder man ljus och sjunger tillsammans, och för många blir det en ljuspunkt under en grå och kall månad.

Ett luciatåg ser ofta ungefär likadant ut. Först går Lucia, ett barn i en lång vit klänning med en krona av levande ljus på huvudet. Efter Lucia följer tärnor i vita klänningar, stjärngossar med höga spetsiga hattar och ibland barn som är klädda som pepparkaksgubbar eller tomtar. Tillsammans går de långsamt och sjunger luciasånger om ljuset som kommer tillbaka. I många förskolor och skolor övar barnen länge inför firandet, och föräldrar och släkt kommer för att se på. Ofta sker det tidigt på morgonen, medan det fortfarande är mörkt, så att ljusen i Lucias krona lyser starkt i ett mörkt rum.

Till Lucia hör också särskild mat. Man bakar och äter lussekatter, gula bullar som får sin färg och smak av kryddan saffran. Dessutom äter många pepparkakor, och vuxna dricker gärna glögg, en varm och kryddad dryck.

Lucia är på sätt och vis både gammalt och nytt. Att ljuset betyder mycket just i december är en gammal tanke, men den form som de flesta känner i dag är yngre än man kanske tror. Det första stora offentliga luciatåget anordnades nämligen av tidningen Stockholms Dagblad i Stockholm år 1927. Tidningen utsåg en lucia och ordnade ett tåg genom staden, och idén blev snabbt populär. Under 1930- och 1940-talen spreds liknande luciatåg till städer och byar i hela landet. Så blev Lucia en av de traditioner som många i Sverige förknippar starkt med december och advent.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
försvinna	inte synas längre; ta slut
ljuspunkt	något ljus och positivt i en svår eller trist tid
levande ljus	ett ljus av vax som brinner med en låga
stjärngosse	ett barn med vita kläder och en hög, spetsig hatt
öva	göra något flera gånger för att bli bra på det
saffran	en dyr krydda som ger maten gul färg och en speciell smak
glögg	en varm, söt och kryddad dryck för vintern
offentlig	som är öppet för alla och sker ute bland folk
utse	välja ut och bestämma vem som ska vara något
förknippa	koppla ihop en sak med en annan i tanken

Läsförståelsefrågor

- Varför firas Lucia just den 13 december, enligt texten?
 - För att det är dagen då våren börjar.
 - För att det infaller mitt under den mörkaste tiden på året.
 - För att solen då skiner som mest.
- Vad menar texten med att Lucia kan vara en "ljuspunkt"?
 - Att man tänds en stark lampa i taket.
 - Att firandet ger något ljust och positivt under en mörk och kall månad.
 - Att Lucia alltid får högst betyg i skolan.
- Vad säger texten om luciatågets form i dag?
 - Den har sett exakt likadan ut i tusen år.
 - Den tanke som ligger bakom är gammal, men dagens sätt att fira är ganska nytt.
 - Den kommer från ett annat land och firades aldrig förr i Sverige.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - Det första stora offentliga luciatåget hölls år 1927.
 - Organiserade luciatåg spreds över landet under 1930- och 1940-talen.
 - Alla barn i Sverige är med i ett luciatåg varje år.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - Lussekatter får sin gula färg av saffran.
 - Det var en tidning som ordnade det första stora tåget.
 - Glögg dricks mest på sommaren.
- Varför väljer man ofta att hålla luciatåget tidigt på morgonen när det är mörkt? Svara med stöd i texten.
- Texten säger att Lucia är "både gammalt och nytt". Förklara med egna ord vad som menas med det.
- Varför kan ljus och sång tillsammans betyda mycket för människor mitt i en mörk vinter, tror du? Motivera ditt svar.

Facit

1. För att det infaller mitt under den mörkaste tiden på året.
1. Att firandet ger något ljus och positivt under en mörk och kall månad.
1. Den tanke som ligger bakom är gammal, men dagens sätt att fira är ganska nytt.
1. ja b) ja c) det står inte i texten (texten säger att många barn firar i förskola och skola, inte att alla är med varje år)
1. ja b) ja c) nej (glögg dricks på vintern)
- Exempel på svar: I ett mörkt rum syns ljusen i Lucias krona mycket starkare, och kontrasten mellan mörkret och ljuset gör firandet vackrare och tydligare.
- Exempel på svar: Tanken att ljuset är viktigt i december är gammal, men det moderna luciatåget med en utsedd lucia är från 1900-talet och alltså ganska nytt.
- Exempel på svar: När det är mörkt och kallt länge kan ljus och sång ge värme, gemenskap och hopp om att ljusare tider kommer tillbaka.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för att arbeta med tidsuttryck och med skillnaden mellan en gammal tanke och en yngre, organiserad form (1927). Tema: högtider, årstider och hur traditioner uppstår och sprids. Fråga 7 och 8 kräver inferens och egen reflektion. Lyft gärna att texten skriver "många" och "i många förskolor och skolor", inte att alla firar på samma sätt.

Diskussionsfrågor

- Finns det en högtid där du kommer ifrån som handlar om ljus, eld eller en ny årstid? Berätta om den.
- Texten säger att dagens luciatåg är yngre än man kanske tror. Spelar det någon roll om en tradition är gammal eller ny? Varför, eller varför inte?
- Vad är fint, och vad kan vara svårt, med att vara med i ett firande som man inte växte upp med? Diskutera.
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en tradition som du tycker om. När firar man den, vad gör man, och varför är den viktig för dig?

Källor och faktagranskning

- Nordiska museet – Lucia (firandets historia och utveckling): <https://www.nordiskamuseet.se/amnen/lucia>
- Institutet för språk och folkminnen (Isof) – Lucia och luciafirande: <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/handelser-och-traditioner>
- Nationalencyklopedin (NE), uppslagsord: lucia – <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/lucia>
- Populär Historia – Luciafirande utan kopplingar till helgonet: <https://populärhistoria.se/vardagsliv/traditioner/luciafirande-utan-kopplingar-till-helgonet>

Fakta granskad i juni 2026 mot Nordiska museet, Isof, NE och Populär Historia. Nyckelfakta: Lucia firas den 13 december, en av årets mörkaste dagar; i den gamla (julianska) kalendern, före kalenderreformen 1753, inföll vintersolståndet ungefär detta datum, vilket knyter firandet till ljus i mörkret. En lucia i vit klänning med ljuskrona leder ett luciatåg med tärnor, stjärngossar och figurer som pepparkaksgubbar/tomtar, och man sjunger luciasånger. Det första stora offentliga luciatåget med utsedd lucia anordnades av tidningen Stockholms Dagblad i Stockholm 1927; seden med organiserade tåg spreds över landet under 1930- och 1940-talen. Redan på 1700-talet finns belägg för en sed där en vitklädd gestalt med ljus väckte hushållet på morgonen (bl.a. i västra Sverige, herrgårdsmiljö och studentkretsar); dagens organiserade offentliga tåg är alltså yngre. Vanligt fika kring Lucia är lussekatter (saffransbullar), pepparkakor och glögg. OSÄKERHET/FÖRSIKTIGHET: Namnet Lucia hör samman med helgonet Lucia av Syrakusa (Sicilien, död omkring 304) och med latinets lux ('ljus'), men kopplingen mellan det svenska firandet och helgonet är omdiskuterad och behandlas därför försiktigt i texterna. Saffran i lussekatter blev vanligt först i slutet av 1800-talet. Texterna skriver "många firar" och "i många skolor", aldrig att alla gör det.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.